

Piše Srećko LISTEŠ

ZAŠTO DEKLARATIVNA PODRŠKA NIJE DOVOLJNA

Ohrabreni deklarativnom podrškom učitelja i nastavnika hrvatskoga jezika Pokretački je odbor naše strukovne udruge (Mirela Barbaroša-Šikić, Marijana Češi, Marina Čubrić, Suzana Kačić-Bartulović, Senija Komić, Vesna Novak, Ingrid Šlosar, Maja Zrnčić i Srećko Listeš) organizirao utemeljiteljski sabor na kojemu je osnovano Društvo profesora hrvatskoga jezika (Zagreb, 13. listopada 2007.), kojemu je do 27. rujna 2008. pristupilo 499 članova. Društvo je registrirano 30. studenoga 2007. rješenjem Gradskog ureda za opću upravu, poslije čega je ustrojeno tajništvo, knjigovodstvo, otvoren žiro-račun u Hrvatskoj poštanskoj banci, registrirana vebna domena, a pristupanjem članova stvaraju se uvjeti za pokretanje radnih sekcija. Veliku pozornost članstva izazvali su učenički prosvjedi u svezi s uvođenjem državne mature u hrvatsko srednje školstvo pa je veliki broj članova, zaposlenih i u osnovnom i u srednjem školstvu, poslao svoje izjave o tomu. Članovi Društva su se jednoglasno i jedinstveno izjasnili o potrebi uvođenja državne mature, naglašavajući važnost hrvatskoga kao službenoga jezika i vodećeg nastavnog predmeta. Postavljena su pitanja o tomu hoće li državna matura biti jedini uvjet za nastavak školovanja jer ako sveučilišta/fakulteti u Republici Hrvatskoj priznaju državnu maturu kao jedini uvjet za upis, prema stavovima članova testovi trebaju jamčiti fakultetima da su njihovi budući studenti kvalitetno pripremljeni za studij. Važno je i pitanje koje su postavljali članovi Društva vezano za rezultate, odnosno je li moguće postići objektivne rezultate kad naši prosvjetni sustavi u praksi još uvijek nisu standardizirani, a kriteriji i etički kodeks vrjednovanja neusustavljeni i neujednačeni. Pojavljuju se i drugi, vjerojatno veći problemi.

Institucionalno se hrvatskomu jeziku i hrvatskoj kulturi posvećuje velika pozornost; naš se nacionalni i službeni jezik i nacionalna kultura istražuju u mnogim aspektima; znanost se oglasila većim brojem projekata inzistiranjem na kontinuitetu koji, zapravo, nije imao značajnije prekide ili probleme ni u doba kada su se hrvatski jezik i kultura borili za svoje ime. S druge strane stalno postoji napetost između institucija i profesora hrvatskoga jezika, kako onih zaposlenih u državnim školama, tako i ljudi zaposlenih u drugim ustanovama ili poduzećima, nekada državnim, a danas privatnim. Znanstvena nesuglasja prenesena su na izvanakademska polja pa su se mediji dohvatili gr(j)eške bez razumijevanja značenja te riječi te su se razvili jezični ratovi ispod razine znanja, a publika i danas uživa u politikantskim polemikama.

U školama je nastavnicima hrvatskoga jezika prepušten donkihotski položaj; svi se ostali sudionici zaklinju u važnost poznavanja hrvatskoga jezika, no stvarnost je nešto drukčija. Mnogi nastavnici drugih predmeta ne znaju napisati niti podatke o učenicima u imenicima (da ne govorim o mnoštvu polupismenih zapisnika u razrednim knjigama), ocjena je mjerilo uspjeha, znanja, sposobnosti i rada samo ako je pozitivna, a u osmomu osnovne bar vrlo dobra; na nastavi drugih predmeta standard izražavanja i učenika i nastavnika je niži nego na nastavi hrvatskoga, a prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, nastava se izvodi na hrvatskomu jeziku i latiničnom pismu (čl. 6.), što se ne odnosi na škole koje nastavu izvode na stranom ili manjinskom jeziku. Međutim u čl. 105. Zakona objavljeni su posebni uvjeti za zasnivanje radnog odnosa u školskoj ustanovi, a to su „poznavanje hrvatskog jezika i latiničnog pisma u mjeri koja omogućava izvođenje odgojno-obrazovnog rada, odgovarajuću vrstu i razinu obrazovanja kojom su osobe stručno osposobljene za obavljanje odgojno-obrazovnog rada.“ Ni riječi o obvezi poznavanja i rada na standardnom hrvatskomu jeziku, već se zapravo dopušta izvođenje nastave na svim idiomima hrvatskoga jezika.

Situacija je u medijima posve neuređena pa i na javnoj televiziji slušamo neki novi jezik koji nikako ne bismo mogli nazvati standardom. Na privatnim televizijama najgledanije su emisije u kojoj se govori bosanski ili srpski, a većinski američki filmovi prevode se onako kako umiju prevoditelji (često sa smiješnim pogrješkama).

Profesori hrvatskoga jezika u većem su broju poslali svoje primjedbe i izjave o nastavnim planovima i programima, koje bi valjalo promijeniti u svim srednjim školama, prilagoditi ih učeničkim i društvenim potrebama. Programi književnosti su zastarjeli i zaustavljeni na poslijeratnim piscima, programi jezičnoga izražavanja doslovno su prepisani iz bivših socijalističkih programa, ne prate svjetske trendove, ne uzimaju u obzir tehnologijsku evoluciju, nove medije i nove izvore znanja.

Strukovni programi su jednaki ili vrlo slični gimnazijskima; nastava je u velikoj mjeri opterećena biografizmom i već početkom 20. stoljeća prevladanim pozitivizmom pa je reproduktivno-dogmatski metodički sustav vladajući u našim školama.

U osnovnim školama već se nekoliko godina radi prema novom Nastavnom planu i programu; u svim su školama u praksi uvedeni suvremeni nastavni oblici i metode. Nakon završene osnovne škole, djecu dočekuje drukčija nastava već u prvom polugodištu srednje škole jer sustavi nisu koordinirani.

U svezi s tim valja razmotriti mogućnosti povećanja satnice hrvatskoga jezika, izvannastavnih, izvanškolskih aktivnosti i projekata, u skladu s odredbama o satnici i zaduženjima nastavnika u zemljama EU, kako hrvatski učenici ne bi bili zakinuti za vještine i spoznaje u odnosu na svoje europske vršnjake.

Kako bismo znali što rade učitelji i nastavnici hrvatskoga jezika u osnovnim i srednjim školama, pokrenuli smo anketu s preciznim pitanjima o aktualnim tjednim i godišnjim radnim zaduženjima te procjenama potreba stručnog usavršavanja.

Osim toga, stekli su se uvjeti za planiranje i početak rada na prvim projektima, koji će opravdati djelovanje strukovne udruge kakva je naše Društvo. Već u ovom broju Vjesnika najavljujemo prvi projekt— *Rječnik hrvatskih mjesnih govora* koji će, prema prvim razgovorima s nastavnicima, biti prihvaćen u mnogim sredinama.

Vjerujem da ćemo u sljedećoj godini moći govoriti o početcima utjecaja na hrvatske ustanove i da će članstvo još više ojačati potrebu za aktivnim djelovanjem jer promjene se ne mogu događati izvan nas. Ako promjene nisu u nama, onda su samo neostvarivi snovi.

Prof. dr. Dragan Primorac, ministar znanosti, obrazovanja i športa 14. travnja 2005. donio je Odluku o osnivanju Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika.

Predsjednikom Vijeća imenovao je **akademika Radoslava Katičića**, a **akademika Mislava Ježića** za zamjenika predsjednika. Vijeće je imalo i jedanaest članova, čija je zadaća sustavna skrb za hrvatski jezični standard.

Zapisnici i drugi dokumenti mogu se preuzeti na vebnoj stranici Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (www.ihjj.hr).

Akademik Radoslav Katičić

Priredile Dijana Lipanović i Regina Ujdur

ZAKLJUČCI VIJEĆA ZA NORMU HRVATSKOGA STANDARDNOGA JEZIKA

HRVATSKI JEZIK postoji kao povijesna danost, skup idioma obilježenih pripadnošću vlastitoj kulturnoj cjelini, različitoj od drugih, ima svoj standardni oblik. Dva su glavna razloga za sustavnu skrb Vijeća za taj standardni jezik. *Prvi* je razlog univerzalan. U naravi je svakoga standardnog jezika stalno prilagođavati se novim situacijama i razvijati se kako bi dorastao novim zadacima. Pri tome se otvaraju nova pitanja i nedoumice. Drugi je razlog taj što odnosu hrvatske jezične zajednice prema jezičnom standardu nedostaje uravnotežena jezična svijest i samosvijest, a taj razlog proizlazi iz osobitih hrvatskih jezičnih prilika.

ODNOS HRVATSKE JEZIČNE ZAJEDNICE PREMA SVOJEMU STANDARDU

Taj odnos duboko poremećen očituje se višestruko. Mnogi pripadnici te zajednice teško ga prihvaćaju kao svoj, ili ga sumnjiče kao tuđ, ili ga doživljavaju kao zator svoje zavičajne jezične izražajnosti, ili smatraju da se standardni jezik treba uklopiti u krug šire južnoslavenske standardnojezične komunikacije. Obilježja prijednog puta hrvatske jezične standardizacije su književnojezična konvergencija u uvjetima trodijalekatske raznolikosti i prevlast štokavske komponente u njoj. Takav je standard ostajao otvoren prema dijalektima, utemeljen u pisanoj književnosti, a ta je u velikoj mjeri uključivala i usmenu, ali joj je vrhovni kriterij bio i ostao upravo pisani uzus. Tamo gdje se naša jezična norma pregrubo zatvara prema novoštokavskim dijalektima ili prema hrvatskoj književnosti prestane primjenjivati i na odgovarajući način promijeniti. Vijeće je raspravljalo o mnogobrojnim kršenjima *Zakona o zaštiti potrošača* koji u članku 17. navodi da svi podatci na deklaracijama proizvoda što se prodaju na hrvatskome tržištu moraju biti napisani hrvatskim jezikom i latiničnim pismom. Vijeće će uputiti dopis mjerodavnim tijelima državne uprave sa zahtjevom da se nadzire poštivanje hrvatskoga Ustava i Zakona.

POJMOVI JEZIK I DIJALEKT

Hrvatski jezik ima tri narječja: čakavsko, kajkavsko i štokavsko. Potreba upravo hrvatske jezične zajednice jest razvrstavanje Hrvata na one koji pitaju ča, na one koji pitaju kaj i na one koji pitaju što. Tronarječna uzajamnost bitno određuje hrvatski jezik. Standardni lik hrvatskoga književnog jezika, kako god je stiliziran novoštokavski, predstavlja i druga dva narječja te valja da im se otvori i više nego im je sada otvoren. Tri narječja tri su lica hrvatskoga jezika i svako je od njih hrvatski jezik.

PRAVOPISNA NORMA

Pravopisna norma je skup propisa koji se utvrđuju konvencijom proizvoljnijom od one koju predstavlja sam standardni jezik. Temelj pravopisne nesigurnosti je izbor između fonološkoga i morfofonološkoga pravopisnog načela. Niti jedno od ta dva načela ne može se provoditi sasvim dosljedno (niti fonološko hrvacki, aorisni, pozdiplomski niti morfofonološko razsglobiti, iztok, glasba). Fonološko načelo može se provoditi dosljednije, teškoće se javljaju u ograničenijem broju slučajeva: uglavnom na granicama riječi u složenicama ili na granicama morfema kod posuđenica ili tuđica.

Nema nikakva razloga ne ostati pri tradiciji koja u hrvatskome pravopisu od zadnjega desetljeća 19. stoljeća, ne posve dosljedno, ali čvrsto primjenjuje fonološko načelo.

DENTALNI OKLUZIVI ISPRED AFRIKATA

Vijeće je jednoglasno prihvatilo pravopisno rješenje po kojem se dentalni okluzivi pišu i kad se nađu pred afrikatama. Kod imenicana –dak i –dac primjereno je u pisanju odustati od jednačenja po zvučnosti i pisati –dci. Pisati množinu riječi patci, predci, hitci, mladci i vokativ jednine patče, predče, hitče, mladče, tek je dosljednije fonološko pisanje koje povećava transparentnost zapisanih oblika. To se pravilo provodi dosljedno u svim slučajevima. Pisanje bez afrikate moguće je samo za imenicu otac, oca pored otca prema općem pravilu.

RASTAVLJENO ILI SASTAVLJENO PISANJE

Slijed leksema piše se rastavljeno ako svaki leksem ima svoje odvojivo značenje i svoj naglasak (svijetlo plavo ako ima značenje 'plavo koje je svijetlo'). Ako u slijedu leksema nema dvaju odvojivih značenja, a u izgovoru je samo jedan naglasak, to onda jest jedna riječ (složenica), pa se taj slijed piše bez razmaka (svijetloplavo označuje zasebnu boju u spektru). Ako prijedložni izraz ima drugo značenje nego slijed njegovih sastavnica, piše se kao jedna riječ (doduše, ispod).

RASTAVLJENO ILI SASTAVLJENO PISANJE POLUSLOŽENICE

Poseban oblik sastavljenog pisanja su plusloženice. Dvije se riječi pišu kao cjelina, a svaka čuva svoju samostalnost, naglasak (Brlić-Mažuranić, točka-zarez 'i točka i zarez', grad-država 'i grad i država'). Apozicije i atributski sklopovi u kojima je ugrađena predikacija ne pišu se kao plusloženice (grad Zagreb, brz hod, drap kostim 'grad koji je Zagreb' 'hod koji je brz' 'kostim koji je drap'). Dva pridjeva složena u jedan, sadržajno posve ravnopravna pišu se sa spojnicom kao plusloženica (latinsko-hrvatski, književno-povijesni) Kao plusloženice pišu se spojene imenice kojima je prvi dio nesklonjiv (spomen ploča, rak rana, džez-bend). Ako dva leksema tvore cjelinu, a ipak nisu do kraja sljubljeni i prvi se ne mijenja, spajaju se crticom u plusloženicu (Podravka-juha). Ako se mijenja i prvi dio, nema razloga ne shvaćati ga kao riječ (čovjek žaba). Sa spojnicom kao plusloženicu bolje je pisati i riječi žiro-račun, bruto-prihod, neto-iznos, audio-kaseta, video-zapis. Time se upozorava da je leksički element posuđen iz drugoga jezika i olakšava zamjena drugim leksemima koji bi se učinili prikladnijima (zvučni zapis).

REFLEKS KRATKOGA JATA IZA "POKRIVENOGA R"

Pitanje o refleksu kratkoga jata iza "pokrivenoga r", kada se cijeli skup (suglasnik + r + je) nalazi u korijenu riječi i kada se kratko jat javlja kao e, primjerice pogreška i pogrješka (prema pogriješiti) rješava se ovim pravilom: Iza svakoga pokrivenoga r, ako se javlja alternacija s ijekavskim izgovorom, može se uzimati je, i da se to nikomu ne smije ispravljati. U tom položaju može se uzimati e, pa se ni to nikomu ne smije ispravljati. U istom tekstu ista riječ uvijek se piše jednako. Iza pokrivenoga r dolazi jekavski izgovor gdje u istome morfemu ima alternacije s ijekavskim izgovorom, pa se kao standardni likovi priznaju pogrješka, zaprjeka, vrjedniji jer alterniraju s pogriješiti, zapriječiti, vrijedan itd. Tako *srjeća*, *vrjeća*, *mrježa*, ne mogu doći kao standardni likovi jer nemaju alternacije s *ije*. U hrvatskoj književnoj tradiciji nalaze se ovi likovi: *bezgrješan*, *crjepar*, *crjepovi*, *drjemnuti*, *drjezga*, *grjehota*, *grješan*, *grješić*, *grješnik*, *isprječavati se*, *krjepak*, *krjepost*, *krjesovi*, *krještav*, *okrjepa*, *oprjeka*, *pogrješka*, *potkrjepa*, *sprječavati*, *strjelica*, *strjeljač*, *strjeljana*, *strjeljivo*, *vrjedniji*, *vrjednota*, *zaprjeka*.

Ovo pravopisno područje ostavlja prostor slobode i otvoreno je daljnjoj standardizaciji.

PISANJE STRANIH IMENA I OD NJIH IZVEDENIH PRIDJEVA

Pravopisna praksa pokazuje da se strana vlastita imena iz jezika koji se služe latinicom pišu izvorno, onako kao i u tim jezicima, i to u nominativu, a u kosim padežima sklanjaju se kao hrvatska imena, tako od imena *Camus* genitiv *Camusa*, od *Shakespeare* genitiv *Shakespearea* i posvojni pridjev *Shakespeareov*. Od ovog pravila izuzimaju se imena država, ona se pišu u prijevodu ili prilagodbi. Tako *Savezna Republika Njemačka*, *Obala Bjelokosti*, ali *Hessen*, *Dacota*. Imena iz jezika koji se ne služe latinicom transkribiraju se, primjerice *Ljermontov*, *Čeljabinsk*. Etnici i ktetici od tuđih imena mjesta (toponima) pišu se glasovno prilagođeno. Tako *Njujorčanin* i *njujorški* od *New York*, *Lajpcižanin* i *lajpciški* od *Leipzig*, a vokativ će biti, *Leipziže!* Kod imena što se pišu izvorno i završavaju na glas *i*, između osnove i nastavka umeće se slovo *j* kako bi se umetalo pri pisanju hrvatskih riječi. Tako od *Puccini* genitiv *Puccinija* i posvojni pridjev *Puccinijev*, ili od *Calgary* genitiv *Calgaryja*. Dijelovi država kojima je ime udomaćeno pišu se u njegovu hrvatskom liku: *Bavarska*, *Katalonija*, *Sjeverna Irska*.

PITANJE PORABE STRANIH RIJEČI

Opasnost od poplave tuđica, naročito iz engleskoga, pokrenula je pitanje porabe stranih riječi. Za hrvatski standardni jezik neprihvatljiv je dosljedan purizam, ali i ravnodušnost prema traženju vlastitih izražajnih mogućnosti. Uspjele hrvatske tvorenice veća su vrijednost nego mehaničko preuzimanje stranih riječi. Tako se za *grejpfrut* udomaćila hrvatska riječ *limunika*, za *stent potpornica*, za *bypass premosnica*. Što se tiče civilizacijskoga nazivlja (*obzorje/horizont*, *kušalica/epruveta*) i apstraktnoga rječnika (*možebitan/eventualan*, *konačan/definitivan*, *uzročnost/kauzalnost*), tu nam uvijek "treba i naša hrvatska i naša europska riječ" (Dalibor Brozović). Tako hrvatske riječi (*glazba*, *mirovina*, *redarstvenik*) djeluju svečanije, a posuđenice (*muzika*, *penzija*, *policajac*) opuštenije.

Engleske riječi iz područja računalstva, zabavljaštva i pomorstva preuzimaju se *ad hoc* u hrvatski govor i pisanje, stoga je pokrenut projekt "Izgradnje hrvatskoga strukovnog nazivlja" pod pokroviteljstvom Nacionalne zaklade za znanost.

GLAG. OBLICI NA –ĆI SAMO U SLUŽBI GLAG. PRILOGA

Vijeće za normu raspravljalo je i o pojavi u hrvatskom standardnom jeziku gdje norma dopušta glagolske oblike na *-ći* jedino u službi glagolskih priloga, a isključuje njihovu porabu kao participa prezenta, tj. sklonjivih glagolskih pridjeva na *-ći*, *-ća*, *-će*, koji imaju sva tri roda, svih sedam padeža i obadva broja, te se mogu rabiti kao atributi (*zadivljujuće siromaštvo*, *glas vapijućeg*, *u zaglušujućem otporu*), a i kao predikatno ime (*dok je bila stradajuća*).

Vijeće je zaključilo da norma ne smije isključiti uporabu participa prezenta na *-ći* kao ekspresivnoga izbora u hrvatskom jeziku.

ZANIJEKANI ENKLITIČKI PREZENT POM. GLAGOLA HTJETI

Vijeće preporučuje pravopisno rješenje po kojem se u zanijekanom prezentu glagola *htjeti* niječnica piše rastavljeno od glagolskih oblika.

To je obrazloženo ovako: proklitika (niječnica *ne*) i enklitika (*ću*, *ćeš...*) su slijed dviju riječi od kojih svaka može stajati za se i u drugim sintagmatskim postavama, tako: *To ne znam* i *Sad ću (ćeš...) reći*. Takve se riječi kad stoje uzastopno u nas pišu odvojeno. Kada iza proklitike dolazi enklitika, aktivira se naglasak enklitike, koji inače ostaje samo virtualan, i prebacuje se na proklitiku. Ako pri tome proklitika završava na samoglasnik, dobiva u takvu naglasnome sklopu dugi uzlazni naglasak: *ná me*, *pó te*, *ú se*. S promijenjenim naglaskom te se riječi pišu rastavljeno jer se smatraju dvjema riječima, jednom iza druge. Po istom obrascu dobivamo *né ću*, *né ćeš...* također kao dvije riječi. Kada bi se pisalo *neću*, *nećeš...*, valjalo bi pisati *i name*, *pote*, *use*.

Više se može pročitati na vebnoj stranici Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje: www.ihjj.hr.

Popis članova

1. rujna 2008.

Srećko Listeš, Split	Slavica Francetić, otočac	Sunčica Podoreški, Varaždin
Mirela Barbaroša-Šikić, Zagreb	Marijana Musić-Mašić, Gospić	Gordana Hobor Nikolić, Čakovec
Maja Zrnčić, Zagreb	Ivana Kolak, Perušić	Svjetlana Goričanec, Čakovec
Marijana Češi, Zagreb	Bosiljka Šarić, Otočac	Senka Sklepić, Čakovec
Senija Komić, Osijek	Ana Nekić, Senj	Srebrenka Puklavec-Trstenjak
Marina Čubrić, zagreb	Olga Biondić, Senj	Lidija Novak, Lopatinec
Vesna Novak, Zagreb	Silvana Bampa-Listeš, Split	Valentina Perčić, Mursko Središće
Suzana Kačić-Bartulović, Split	Nada Bujas, Šibenik	Nevenka Polanec-Petek, Ivanovec
Dubravka Cundeković, Pitomača	Brankica Bukal, Križevci	Anita Škvorc, Dragoslavac Breg
Mira Benc, Krapina	Jelena Grgić, Šibenik	Sandra Breka-Ovčar, Čakovec
Sanja Tomazinić-Krotin, Sisak	Marica Cik Adaković, Virje	Zlatka Grahovec, Čakovec
Ivančica Šebalj, karlovac	Draženka Stančić, Bedenec	Kristina Pleh, Čakovec
Tatjana Ruža	Veronika Mendaš, Ivanec	Mirjana Vidović, Čakovec
Marija Halaček	Zdravka Friščić, Ivanec	Nada Čatlaić, Donji Pustahovec
Stjepan Banas, Hercegovac	Anđelka Rihtarić, Varaždin	Višnja Haluga, čakovec
Vesna Brala, Rijeka	Josip Matečak, Varaždin	Barbara Markač-Despinić, Čakovec
Dragocjenka Bilović, otočac	Marija Jurše, Varaždinske Toplice	Ivan Pranjić, Čakovec
Ivana Bešir, Virovitica	Miljenka Štimec, Varaždin	Antonija Drk, Podturen
Tanja Španjić, Pakrac	Vesna Janić, Varaždin	Marijan Lazar, Sveti Đurđ
Ljiljana Ptačnik, Nova Gradiška	Đurđica Cvjetko, Varaždin	Milorad Sarap, Prelog
Marina Marijačić, Zadar	Bojana Barlek, Varaždin	Kristna Đeri, Virovitica
Dragutin Podraza, Osijek	Ksenija Mađarić, Varaždin	Branka Špegelj, Virovitica
Danijela Grubišić, Šibenik	Vesna Marković, Varaždin	Zdenka Kos, Pitomača
Vesna Vujić, Vukovar	Marija Kozlović, Varaždin	Vera Žužić, Virovitica
Davor Šimić, Supetar	Jasna Matovinović, Varaždin	Sanja Jergetić, Virovitica
Nevenka Mandić, Vrsar	Vera Krsnik, Varaždin	Daniela Šolc, Virovitica
Lidija Puljan, Metković	Bernarda Conar-Hrastić, Sveti Ilija	Marija Karacsonyi, Virovitica
Sonja Vršić, Mursko Središće	Vanja Zrinski, Varaždin	Alen Bjelica, Virovitica
Jasminka Salamon, Zagreb	Slavica Gazibara, Varaždin	Danijela Fabric Fabijanac, Slatina
Ksenija Janković, Bjelovar	Valentina Šinjori, Novi Marof	Ana Jakupec, Pitomača
Zdenka Posavec-Hanžek, Kl. Podravski	Snježana Bregović, Varaždin	Zorica Varga, Slatina
Matilda Kramar, Ivanec	Jadranka Palijan-Radunković, Var.	Valerija Ivanac-Jelenčić, Slatina
Danijela Sabol, Ivanec	Nikolina Rutić, Novi Marof	Renata Sudar, Virovitica
Ružica Žunar, Ivanec	Dean Mencinger, Varaždin	Ivanka Ujdur, Metković
Sanja Danček, Koprivnica	Jasminka Sakač, Novi Marof	Martina Ilić, Metković
Jasminka Brala-Mudrovčić, Otočac	Valerija Gomerčić, Varaždin	Mirjana Antolović, Metković
Irena Jeličić, Selce	Ante Karača, Varaždin	Marinka Jurković, Opuzen
Anela Serdar Pašalić, Gospić	Snježana Tramburovski, Varaždin	Ivona Martinović, Kula Norinska
Snježana Orešković, Otočac	Romana Bučela, Sračinec	Josipa Mioč, Metković
	Nataša Sajko, Varaždin	Ines Pavlinović, Klek

Tatjana Hazirović-Juračić, Metković	Silvana Maznik, Kutina	Marica Oreški, Jakšić
Marija Ilić, Metković	Lidija Lasić, Kutina	Marijana Benić, Jakšić
Danijela Bačilo, Mlinište	Mirjana Pavasović, Kutina	Danica Ognjenčić, Pleternica
Darija Bebić, Metković	Mariela Marković, Zaton Veliki	Marija Opić, Arslanovci
Petra Perak, Metković	Ivana Jadrov, Mokošica	Mirjana Bajić, Požega
Ružica Markić, Ploče	Karol Visinko, Rijeka	Vlatka Grgić, Kutjevo
Dražena Oršulić-Šuman, Ploče	Biserka Petrović, Rijeka	Vesna Zrile, Požega
Melanija Mijoč, Ploče	Vesna Božić, Rijeka	Romana Thür, Požega
Ina Žderić, Ploče	Slavica Sučić, Rijeka	Vladimir Kamenčak, Kutjevo
Ana Dalmatin, Dubrovnik	Irena Ritterman, Rijeka	Stjepan Biondić, Čaglin
Marija Matana-Bazdan, Dubrovnik	Vesna Grginović-Karajić, Rijeka	Ljubica Kovačević, Čaglin
Sandra Rossetti-Bazdan, Dubrovnik	Milena Blažić Knez, Dramalj	Marina Gretić, Delnice
Radmila Milaković, Dubrovnik	Ingrid Šlosar, Rijeka	Tomislav Gospodnetić, Mali Lošinj
Mirjana Žeravica, Gornji Brgat	Tamara Mihajlović, Osijek	Sandra Maljić, Mali Lošinj
Marija Sršen, Mokošica	Anica Cestarić, Lipovac	Mirjana Komadina, Mali Lošinj
Biljana Cvitanović Duvnjak, Metković	Ljerka Flego, Vinkovci	Nataša Kljajić, Mali Lošinj
Marijana Batinić, Mokošica	Jasna Seibl, Vinkovci	Zrinka Jensch, Nerezine
Ana Kukrika, Dubrovnik	Gracijela Vukić, Vinkovci	Mirjana Honjek Utmar, Cres
Marija Milošević, Mokošica	Radojka Matić, Županja	Milica Prole, Cres
Marija Prkoča, Dubrovnik	Andrija Gačić, Bošnjaci	Kata Marković, Mali Lošinj
Olga Nodilo Šilje, Dubrovnik	Danica Majdenić, Donji Miholjac	Blanka Franolić-Indić, Kostrena
Mirjana Marelić, Korčula	Ivana Pejić, Osijek	Biljana Valentin-Ban, Škrlevo
Maja Šestanović, Lumbarda	Darija Benaković, Vukovar	Branka Puharić-Valenčić, Rijeka
Bogdana Roso, Trpanj	Vera Ištuk, Vukovar	Ljiljana Butković, Novi Vinodolski
Ana Njirić Aleksić, Dubrovnik	Marija Čorić, Vinkovci	Jasna Frankić, Rijeka
Anđela Džamarija, Dubrovnik	Marica Pejić, Otok	Gordana Zurak, Rijeka
Diana Jelavić, Dubrovnik	Silvija Landeka, Otok	Marija Stanković Avramović, Rijeka
Ana Jozović, Dubrovnik	Maja Lip, Osijek	Slavica Dundović, Rijeka
Sanja Putica, Dubrovnik	Marijana Svalina, Đakovo	Gordana Bogdanović, Rijeka
Irena Balen-Gorišek, Topolovac	Ivana Sarađen, Dubrovnik	Sonja Prgin, Šibenik
Željka Jerman, Sisak	Tončica Farac, Blato	Ivana Marelja, Šibenik
Sanja Vacek, Velika Ludina	Jadranka Žuvela, Blato	Tatjana Kovač-Lovrić, Sinj
Melita Jakopović, Sisak	Vinka Žuvela, Vela Luka	Melita Mikulić-Bednar, Osijek
Ankica Krešić, Kutina	Jasna Franić, Velika	Božana Tenti
Ines Konjevod, Hrvatska Kostajnica	Andrijana Nemet-Kosijer, Slavonski Brod	Svjetlana Horvatinović-Malčić, Osijek
Eleonora Vuco, Kutina	Ivka Krišković, Brodski Drenovac	Vesna Šredl, Zagreb
Marija Leaković, Kutina	Vesna Leopoldović, Požega	Marina Vujčić, Zagreb
Katarina Brkić, Kutina	Martina Soukup, Velika	Ljerka Dujmović, Zagreb
Nada Lukić, Kutina	Nevena Radović, Požega	Karmen Lukinac Petrinec, Zagreb
Spomenka Topić, Kutina	Valentina Čurčić, Jakšić	Dubravka Luić Vudrag, Zagreb

Mirela Piskač, Zagreb	Maša Rimac, Zagreb	Slavica Šoštarčić, Slavonski Brod
Ivka Bašić, Zagreb	Jasminka Tihi-Stepanić, Velika Gorica	Ljupka Đurić, Vinkovci
Anita Poslon, Zagreb	Ana Lazarin, Zagreb	Ivana Mandić, Vinkovci
Ana Žalac, Zagreb	Stela Munjić Vlahović, Zagreb	Gorana Vukadinović, Pakrac
Katarina Drmić, Sesvete	Neli Mindoljević, Zagreb	Slavica Toman, Požega
Mirjana Semeš, Zagreb	Martina Kadić, Zagreb	Ljerka Major, Pakrac
Jasminka Kokolić Golubić, Zagreb	Jadranka Bašić, Zagreb	Slavica Budić, Brestovac
Marcela Kučeković, Zagreb	Goranka Lazić, Zagreb	Mirjana Čorluka, Požega
Vesna Čondić, Zagreb	Milkica Ursa, Zagreb	Duška Galić, Požega
Ruža Mlikota, Zagreb	Neda Matković Miladin, Zagreb	Petar Milas, Križevci
Snježana Mikulan, Zaprešić	Sanja Vlahović-Tru(nečitko), Zagreb	Marija Milas, Križevci
Mira Bevanda, Zaprešić	Vesna Mataić, Zagreb	Lidija Novosel, Ludbreg
Zlata Begović, Šenkovec	Ksenija Pavlović, Ivanić Grad	Sonja Delimar, Koprivnica
Nada Sijarto, Zagreb	Linda Grubišić Belina, Rijeka	Dubravka Šutalo, Koprivnica
Ivanka Pavić, Zagreb	Višnja Jukić, Zagreb	Nina Tadić, Koprivnica
Vesna Mihelčić, Zagreb	Sandra Vukić, Zagreb	Jelena Vlanić, Križevci
Zlata Strunje, Zagreb	Jadranka Jurić, Zagreb	Nada Poturiček, Lonjica
Marica Motik, Kašina	Marija Gazzari, Zagreb	Snježana Gabelić, Zagreb
Zrinka Katalinić, Sesvete	Leona Baumann, Zagreb	Andja Jakovljević, Zagreb
Božica Jelaković, Zagreb	Mirjana Trošelj, Zagreb	Krunoslava Paripović, Zagreb
Ksenija Ivanović, Zagreb	Iva Barać, Zagreb	Jasminka Oreb, Vela Luka
Boženka Dolić, Zagreb	Dubravka Tinodi, Zagreb	Zdenka Žuvela-Borovina, Vela Luka
Radojka Međugorac, Zagreb	Mira Križan, Sesvete	Slobodanka Martan, Bjelovar
Snježana Đuretek, Zagreb	Draženka Čutura, Sesvete	Željka Šunjić, Križevci
Ladica Franić-Glamuzina, Zagreb	Svjetlana Jeleč, Sessvetski Kraljevec	Zvezdan Banas, Hercegovac
Marija Bilić, Zagreb	Marija Križanac, Sesvete	Marija Baćilo, Metković
Jelena Bunijevac Matičić, Zagreb	Ana Vugdelija, Zagreb	Anka Jelić-Kovačić, Čilipi
Nikolina Herak, Zagreb	Goran Novaković, Zagreb	Ljubica Brailo, Cavtat
Isabela Jeromela-Brlek, Zagreb	Zrinka Sabadoš, Zagreb	Asija Kursar, Dubrovnik
Đurđica Jelačić, Zagreb	Tin Prpić, Zagreb	Ivana Čuka, Garešnica
Tatjana Jakica-Marušić, Zagreb	Blanka Mesić, Zagreb	Davorka Bačeković-Mitrović, Bjelovar
Gordana Ljubas, Zagreb	Ivana Drvar, Zagreb	Zorica Vusić, Čazma
Blanka Brkašić, Pakrac	Ljiljana Bajjić, Zagreb	Anđelka Turković, Čazma
Sonja Tomašević, Lipik	Ljiljana Frajman, Zagreb	Suzana Jurić, Rovišće
Kristina Lešić, Požega	Sonja Latal, Nova Gradiška	Veronika Stankić, Veliki Zdenci
Anita Katić, Jakšić	Ljubica Papac, Mlini	Blaženka Pušić, Grubišno Polje
Mira Mlinarić, Petrinja	Sandra Domanović, Hvar	Ivana Ontl, Veliki Zdenci
Željko Čizmar, Zagreb	Marija Svalina, Belišće	Katica Grgurić, Veliki Grđevac
Ljiljana Miler, Zagreb	Ljiljana Tonkić, Slavonski Brod	Anđelina Papac, daruvar
Zrinka Žekar, Zagreb	Vjekoslava Bagarić, Nova Gradiška	Stela Androlić, Čazma
	Melita Selichar, Vrbova	

Marina Nejedli, Bjelovar	Ivana Jurić, Split	Iva Major, Pazin
Gordana Ščrbačić, Velika Trnovitica	Nataša Kokan, Split	Ivana Galac, Zadar
Katica Novoselac, Komletinci	Ivica Šušić, Split	Ivanka Stipanović, Zadar
Diana Stolac, Rijeka	Divna Šušić, Split	Slavka Pelaić, Zadar
Regina Ujdur, Split	Neda Lelas, Split	Milena Škara, Škabrnja
Sandra Ožić Krivić, Split	Radojka Hrgović, Kaštel Gomilica	Ivana Ivković, Škabrnja
Mara Pezo, Imotski	Klara Mitar, Kaštel Novi	Martina Horvat Kolar, Draškovec
Silvana Sanader, Kaštel Stari	Dalibor Bareta, Okrug Gornji	Linda Bilan, Priko
Dijana Lipanović, Split	Milena Stanković, Kaštel Gomilica	Mirjana Stanić, Nečujam
Jugoslava Dagelić, Split	Tea Erkić, Split	Sandra Merdžan, Dubrovnik
Željka Aljinović, Kaštel Sućurac	Rina Vidović, Bol	Silvana Ereiz, Slavonski Brod
Vilma Lerotić, Split	Ljubica Kusanović, Bol	Antonija Bitunjac, Slavonski Brod
Mary Brkljača, Split	Željka Škrljac, Pleternica	Kata Hađinac, Vinkovci
Ana Piršić, Split	Biljana Marković, Požega	Ljerka Benčević, Vinkovci
Jagoda Ugrin, Sinj	Ljiljana Bernatović-Markota, Kutjevo	Ana Felger, Vinkovci
Jadranka Vuković, Split	Luca Đurić, Privlaka	Martina Tunuković, Jastrebarsko
Slobodana Matijević, Split	Blaženka Lukačić	Nataša Kralj, Čakovec
Gordana Vulas, Split	Jasna Novak, Korčula	Julijana Marđetko, Čakovec
Tatjana Grujić, Split	Snježana Matić, Korčula	Dražana Filipović, Brela
Alen Barać, Obrovac Sinjski	Vesna Pešek, Mokošica	Mirjana Kaznačić, Dubrovnik
Jasna Horvat Delić, Kaštel Stari	Dragan Sršen, Trn	Neda Mimica-Špoljar, Zagreb
Anica Jukić, Kaštel Novi	Tina Krstičević, Metković	Milica Mikecin, Zagreb
Zorka Birimiša, Split	Rade Lauš, Metković	Claudia Matković Kukulj, Zagreb
Marina Goreta, Solin	Marica Vukša, Metković	Gordana Mihelja, Zagreb
Ingrid Vuković, Split	Vesna Karaula, Nuštar	Renata Mihalić Dobrić, Zagreb
Dunja Erceg, Split	Štefica Barišić, Donji Lapac	Danijela Žižanović, Zagreb
Klaudija Gudelj, Split	Šeherezada Orešković, Perušić	Sanja Sabljar, Zagreb
Danijela Visković Veršić, Split	Ivan Bagarić, Varaždin	Jasna Novak Milić, Zagreb
Barbara Pejić, Split	Ana Lovrić, Split	Lidija Cvikić, Zagreb
Jelica Dragun, Split	Mirjana Krajačić, Rijeka	Zrinka Jelaska, Zagreb
Ljudmila Despot, Split	Vesna Argentin, Rijeka	Marijana Horvat, Kutina
Maja Fradelić, Split	Vilma Lukanović, Rijeka	Milica Mihaljević, Zagreb
Vesna Martinić, Pučišća	Svjetlana Miljković, Rijeka	Lana Hudeček, Zagreb
Gorana Matić, Kaštel Kambelovac	Sonja Dragičević, Rijeka	Mirjana Pavlov, Trogir
Sanda Cambj, Split	Doris Šimičević, Crikvenica	Nikolina Zadravec, Bjelovar
Mate Šimundić, Split	Zvezdana Kurešić, Ivanić Grad	Marinko Lakić, Bjelovar
Čedomir Vodanović, Podgora	Valentina Pižir, Ivanić Grad	Lovorka Levak, Daruvar
Romana Ribičić, Brela	Mirjana Banković-Malečić, Ivanić Grad	Anita Kurtušić, Bjelovar
Ankica Ravlić, Makarska	Dalia Bakran, Ivanić Grad	Miroslava Bulić, Zagreb
Marica Butina, Split	Antonija Vlašić, Dubrovnik	

Dubravka Rovičanac, Zagreb
 Radojka Vujičić, Vinkovci
 Vlasta Pavlović, Vinkovci
 Vladimir Gruđenić, Ivanec
 Gordana Kućinić, Krapina
 Vesna Košutić, Bedekovčina
 Nevenka Muhek, Poznanovec

Jasna Končarević, Gračac
 Gordana Potnar-Matković, Slav. Brod
 Vesna Mikulić, Topusko
 Romana Šutalo, Koprivnica
 Milica Perdić, Split
 Ivanka Bušelić, Makarska
 Daniela Tomašević, Obr. Sinjski

Sandra Vukušić, Podstrana
 Dunja Merkler, Zagreb
 Matilda Bulić, Zagreb
 Nada Babić, Zagreb
 Marija Odak, Zagreb

IMENOVANA VODITELJICA NASTAVNIČKE SEKCIJE

Malo vijeće je na sjednici 3. srpnja 2008. voditeljicom Nastavničke sekcije Društva imenovalo **prof. dr. Karol Visinko**.

Voditeljica je Velikom vijeću predložila smjernice za rad, gdje bi se Nastavnička sekcija sastojala od dva povezana segmenta, osnovnoškolskog i srednjoškolskog, koji bi se bavili nastavom hrvatskoga jezika, a ne plaćom i satnicom nastavnika. Sekcija će odrediti prioritete u svom radu te projekte predstaviti na sastancima podružnica i na županijskim stručnim vijećima.

ODLUKA MALOG VIJEĆA

Malo vijeće Društva na sjednici 3. srpnja 2008. donijelo je odluku da se od nadležnih državnih ustanova zatraži **povećanje satnice hrvatskoga jezika od prvog razreda osnovne škole do završnog razreda srednje škole**.

Donesena je odluka da se zatraži **revizija srednjoškolskih programa**.

Obrazloženje o potrebi povećanja satnice hrvatskoga jezika u svim razredima osnovne i srednje škole sastavit će: Srećko Listeš, predsjednik Društva, Mirela Barbaroša-Šikić, članica Malog vijeća i prof. dr. Karol Visinko, voditeljica Nastavničke sekcije.

ZAKLJUČAK VELIKOG VIJEĆA

Veliko vijeće na sjednici 27. rujna 2008. zaključilo je da povjerenici organiziraju **program rada podružnica** te se predlaže Malom vijeću da odobri rad svim županijskim podružnicama koje to zatraže. Županijski povjerenici dužni su izvijestiti predsjednika o planiranim aktivnostima te dogovoriti mogućnosti financiranja aktivnosti svojih podružnica. Pozivaju se članovi na stalnu suradnju s povjerenicima i čvršću međusobnu povezanost te zajednički rad u svrhu ostvarivanja interesa i zadaća Društva. Podružnice mogu izraditi i vebnu podstranicu na adresi www.dphj.hr/podruznica/.

RJEČNIK HRVATSKIH MJESNIH GOVORA

Društvo profesora pokreće projekt **Veliki rječnik hrvatskih mjesnih govora**; planirano je zapisati riječi mjesnih govora hrvatskoga jezika na svim područjima Republike Hrvatske, zabilježiti leksikologijske jedinice, opisati njihovo značenje, upisati naglasak i ostale podatke koji će služiti istraživačima hrvatskih mjesnih govora. Projekt vodi Društvo uz stručnu pomoć znanstvenih ustanova i pojedinaca, a na terenu, prema uputama Nositelja Projekta, rade učenici i nastavnici hrvatskoga jezika u osnovnim i srednjim školama.

Ciljevi i zadatci. Projekt je ustanovljen na tri razine: nacionalno-kulturološkoj, stručno-znanstvenoj i pedagoškoj. To znači da će se popisati one riječi i izrazi koje sve više izlaze iz uporabe, a njihovim se prelaskom u pasivni leksik osiromašuje rječničko blago hrvatskoga jezika i nacionalne kulture. Na stručno-znanstvenoj razini bit će to doprinos dijalektologijskim istraživanjima, kojima se bave naše znanstvene ustanove i pojedinci. Na pedagoškoj razini Projekt će motivirati nastavnike i veliki broj učenika da se bave zapisivanjem, opisivanjem, i uređivanjem leksičkih elemenata te se bave bogatstvom hrvatskoga jezika.

Projekt će biti ostvaren kada se javno priopće rezultati u obliku tiskane publikacije, na papiru i u elektroničkom obliku, te objavom javno dostupne i nadogradive baze podataka. Zadaća Projekta je (p)opisati stanje na početku 21. Stoljeća te stvoriti temelje za analizu, komparativne studije i istraživanja.

Program i metode rada. Koordinator Projekta ostvarit će suradnju sa znanstvenim ustanovama u Republici Hrvatskoj i u inozemstvu kako bi rezultati Projekta bili znanstveno relevantni. Široka suradnja bit će uspostavljena s nastavnicima praktičarima koji će odraditi onaj dio posla koji se odnosi na zapisivanje građe, opis, akcentuaciju i upisivanje svih potrebnih elemenata u zadanu tablicu.

Kako bi unos podataka bio ujednačen te kako bi se izbjegle pogreške, organizirat će se stručni skupovi na kojima će suradnici na Projektu (nastavnici praktičari) naučiti potrebne vještine za rad (način opisivanja leksikologijskog elementa, akcentuacija, rad s tablicama, rad s bazom podataka). Nastavnici praktičari će raditi s učenicima, u manjim skupinama i individualno. Metode rada učenika su: slušanje, pisanje i snimanje audiomaterijala. Zapisani materijal obradit će nastavnik uz učenikovu pomoć i suradnju govornika u kraju gdje se riječi i izrazi bilježe. Podatci će biti obrađeni i poslani elektroničkom poštom i na papiru koordinadorima Projekta na daljnju obradu (provjeru materijala, unos u zajedničku tablicu i računalnu obradu itd.).

POZIVAMO sve zainteresirane nastavnike (članstvo u Društvu nije uvjet) da se prijave za sudjelovanje u Projektu. Prijeviti se možete jednom od koordinatora, a upute, opis i plan Projekta mogu se preuzeti na www.dphj.hr. Regionalni koordinatori su:

Marini Čubrić - marina.cubric@zg.htnet.hr

Seniji Komić - senija.komic@dphj.hr

Srećku Listešu - srecko@srecko-listes.com

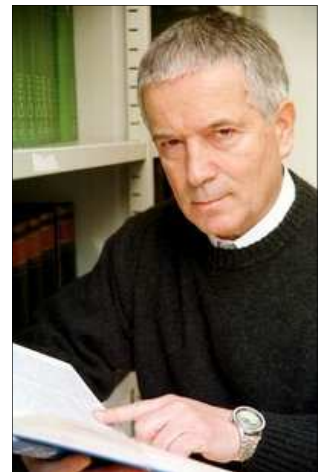
Ingrid Šlosar - ingrid.slosar@ri.htnet.hr

Piše Ines KOMIĆ

TOMISLAV LADAN (1932. – 2008.)

Otišao je Tomislav Ladan, pjesnik, esejist, kritičar, prozaik, prevoditelj i leksikograf, hrvatski jezikoslovac i erudit. Rođen 1932. godine u Ivanjici pored Banja Luke, u književnosti se javio 50-ih godina prijevodima angloameričkih i skandinavskih pjesnika, te pjesmama, esejima i kritikama. Diplomirajući književnost na Filozofskom fakultetu u Sarajevu 1958., na osobni Krležin poziv tri godine kasnije dolazi u zagrebački Leksikografski zavod gdje počinje njegov znanstveni put i kasnije postaje glavni urednik Osmojezičnoga enciklopedijskog rječnika te na koncu i glavni ravnatelj Leksikografskog zavoda, koji se danas naziva po čovjeku koji je među prvima uočio Ladanov talent, iskričavost duha, ali i intelektualnu hrabrost.

Ladan je u gotovo pola stoljeća rada u LZ "Miroslav Krleža" napisao stotine enciklopedijskih jedinica s područja kroatistike, opće etimologije, skandinavistike te engleske i njemačke književnosti. Znatna dio zauzimaju prijevodi pjesničkih, dramatskih, proznih i filozofskih djela s grčkog, latinskog, engleskog, njemačkog, švedskog i norveškog. U svojim tumačenjima hrvatskih pisaca pokazivao je posebno zanimanje za jezičnost koja se očituje i u njegovu jedinom romanu **Bosanski grb** (1975.), utemeljenom na destrukciji tradicionalnih obrazaca pripovijedanja, koji nije doživio znatniju recepciju šire javnosti, premda je baš njoj bio namijenjen. Kasnije je stekao svojevrsnu medijsku slavu čavrljajući o podrijetlu hrvatskih riječi s Jasminom Nikić u televizijskom emisiji **Riječi, riječi, riječi**, ludički i ladanovski imenovanu po riječima Shakespeareovog *Hamleta*. Ladanov lik postao je tako dio medijske zbilje preko serije emisija u kojima je objašnjavao porijekla riječi, ali i jedinstvenom sceničnošću plijenio pažnju i onih koje etimologija ili jezik uopće ne zanimaju. Temeljem tog se televizijskog serijala i rodilo njegovo kapitalno djelo, enciklopedijska knjiga **Riječi: značenje, uporaba, podrijetlo** objavljena 2001. Ladanov utjecaj u hrvatskoj kulturi je izniman, bio je iznad svega filološki inventivan, a svojim djelom utjecao je na više naraštaja kao jezikoslovac, leksikograf i prevoditelj. Znajući da je jezik zapravo cijeli svijet, jer je jedini način da se svijet opiše, Tomislav Ladan se nije bavio jezikom, nego svijetom. Opisao ga je u knjigama, tragu za koji je znao da ostaje i kad njihov autor postane samo riječ.

Piše Vesna Vujić

NIKOLA ANDRIĆ, BRANIČ JEZIKA HRVATSKOGA

Hrvatski je jezik tako lijep i bujan, da se njime može izreći sve, čim ti duša zadržće. On je sjajan, vatren, duševan.

Vukovarac **Nikola Andrić** (5. prosinca 1867.

– 7. travnja 1942.) bio je jezikoslovac, prvi umjetnički ravnatelj i osnivač HNK Osijek, književni povjesničar, prevoditelj, pisac,

dramaturg. Nepravедno zapostavljen i pomalo zaboravljen veliki sin velikoga grada dobio je prošle godine, nakon punih 140 godina od rođenja, svoju školu (OŠ Nikole Andrića), a postao je i prvi počasni građanin Vukovara. Tek rijetki Vukovarci sjećaju se da je ispred vukovarskog Kazališta (danas Hrvatskoga doma) svojedobno bila njegova bista.

A tko je zapravo bio Nikola Andrić?

Biografski podatci govore kako je taj svestrani Vukovarac sin Mate, remenara i mjesnog suca, i Julijane rođ. Matanović. Pučku školu polazio je u Vukovaru, a gimnaziju završio u Osijeku. Dobivši potporu zemaljske vlade, otišao je u Beč gdje je studirao slavistiku i romanistiku. U Beču i Parizu 'zarazio' se kazalištem te tijekom studija nije propustio niti jednu večer biti na kazališnoj predstavi. Radio je u Realnoj gimnaziji i Višoj trgovačkoj školi u Zemunu, a 1894. postao je dramaturg Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. Tu mu je zadaću dao tadašnji intendant, pl. Stjepan Miletić, i njih dvojica su zajedničkim naporima osnovali Glumačku školu u Zagrebu, jezgru današnje Akademije kazališnih umjetnosti. Na Glumačkoj školi Andrić je, uz poneke prekide, predavao sve do 1926. godine, kada je umirovljen.

No, Nikola Andrić nikad nije mirovao. Bio je u jednom razdoblju i predsjednik Matice hrvatske te Društva hrvatskih književnika.

Nik. Andrić

Kao član redakcije Narodnih novina pet je godina uređivao prosvjetnu rubriku i feljton te pisao kazališne vijesti i recenzije o novim knjigama. U Zagrebu je 1913. godine pokrenuo "Zabavnu biblioteku" i bio njezin prvi urednik. Biblioteka je do 1941. godine objavila čak 603 naslova, među kojima i prijevode svjetske literature, ali i mnogo prvih izdanja brojnih hrvatskih književnika. Uredio je šest knjiga Hrvatskih narodnih pjesama u izdanju Matice hrvatske, a u suradnji s Isom Velikanovićem (koji ga je u šali nazvao Parižaninom s Vuke) izdao je 1938. godine slikovni rječnik "Šta je šta", prvo djelo takve vrste u hrvatskoj kulturi.

Andrić je i sam mnogo pisao - feljtone, polemike, putopise, književno-povijesne studije i jezikoslovne rasprave, što znači kako je njegova bibliografija ogromna. Prvu pripovijest objavio je 1886, u Srijemskom Hrvatu, a potom je objavljivao u Viencu, Pozoru, Javoru, Narodnim novinama... Mnoge je radove objavio pod pseudonimima. Andrić je poznao čak sedam europskih jezika, preveo je više od 60 romana i zbirki pripovijedaka te isto toliko drama, uglavnom izvedenih u Zagrebu i Osijeku. Povremeno je obavljao i političke dužnosti. Bio je vladin kazališni povjerenik i upravitelj HNK u Zagrebu te pomoćnik ministra prosvjete u Beogradu. U rodnom je gradu posljednji put bio 1939. godine.

Njegovim se temeljnim i najpoznatijim jezikoslovnim radom smatra "*Branič jezika hrvatskoga*", objavljen u Zagrebu 1911. godine. *Branič* je nastao iz autorova nezadovoljstva uočenim sve brojnijim 'zastranjivanjima' i sve većim nemarom na području čistoće i pravilnosti hrvatskoga jezika, osobito u novinstvu. Svoj *Branič* Nikola Andrić započinje *Pristupom* u kome objašnjava da je njegova knjiga nastala od članaka iz rubrike *Filološki zapisi; iz uredničke bilježnice*, objavljenih u zagrebačkim *Narodnim novinama*, koje je napisao kao član književnoga odjela u uredništvu spomenutoga lista. Potom objašnjava razloge zašto je pisao te članke te uspoređuje tadašnje stanje u hrvatskom jeziku sa stanjem u jeziku "velikoga njemačkoga naroda": "Pa kad Nijemci iza toliko stotina godina intenzivnog književnoga života dolaze na svaki korak u dvoumicu, *smijemo* valaj mi, kojima se još ni djetinji mašak književnog početništva nije s obraza uklonio". *Pristup* završava pismom Vatroslava Jagića, kome je Andrić – kao njegov nekadašnji đak – poslao prvo izdanje svoga *Braniča*. Jagić podržava Andrićevu knjigu, ali mu nije drago da uopće postoje razlozi za njeno objavljivanje. Na koncu pisma Jagić kaže da mu se čini da u *Braniču* nisu "izbrojeni svi grijesi našeg pismenog jezika, ali ima i suvišnih stvari... Čistoća i originalnost jezika *ne biva od pojedinih riječi*, već kako sami znate, *od valjanog skladanja riječi u rečenice i fraze*". *Branič* sadrži točno sto savjeta iza kojih slijedi *Sadržaj*, u kome su abecednim redom pobrojane riječi i teme o kojima se u člancima govorilo. Usudio se ne slijediti ropski karadžićevsko-maretićevsku koncepciju, nego je osluškivao hrvatsku književnojezičnu stvarnost ne zaboravljajući ni drevnu baštinu.

Iako je neposredno nakon 1. svjetskog rata napisao unitaristički ugođen članak *Jedan narod treba jednu književnost*, nadajući se da bi Hrvati “svojim rječnikom i donekle probranom frazeologijom mogli obogatiti zajednički književni jezik”, uskoro će, razočaran, u *Obzoru* objaviti šest članaka s naslovom *Beograd nam kviri jezik* i podnaslovom *Filološke zabavice*. Te članke opravdava željom “da za vremena pobudi pažnju naših književnika i novinara, neka nipošto ne primaju otrov u zlatnoj piluli beogradskog književnog jezika”.

U jezičnim savjetima daje prednost morfologiji zahtijevajući da se riječi preuzete iz stranih jezika pokoravaju hrvatskim gramatičkim pravilima. Ljutio se osobito na one koji su se pozivali na oblike riječi u drugim jezicima. Njegovo gledište treba nam biti putokaz i danas: “Strani jezični osjećaji nemaju nama ništa nalagati; mi smo u tim poslovima samostalni i autonomni, pa se pokoravamo samo glasu svojega srca”.

Mladi bi ljudi, srednjoškolci i studenti, morali učiti o Nikoli Andriću i od Nikole Andrića. Govoreći o životnim i radnim navikama, prijateljima je često govorio: “Ne mogu živjeti bez intenzivna rada. Ne bojim se fizičke smrti, ali se bojim nerada koji smatram za čovjeka intelektualca jedinom smrću. Skriveni aksiom moga života bio je: radi i upinji se, gdje god uhvatiš slobodnog mjesta za rad”.

MEĐUNARODNO PRIZNANJE HRVATSKOGA

JEZIKA - prihvaćena nova bibliografska oznaka za hrvatski jezik “hrv” –

izmjena u normi ISO 639-2 (B)

Preuzeto s www.nsk.hr

Temeljem zajedničke inicijative za izmjenu troslovne oznake za hrvatski jezik, međunarodno tijelo ISO 639-2 Registration Authority i njegovo savjetodavno tijelo Joint Advisory Committee donijelo je odluku kojom se odbacuje daljnja upotreba oznaka “scr” za hrvatski i “scc” za srpski jezik, te određuju oznake **hrv** za hrvatski i **srp** za srpski jezik kao jedine preporučene oznake i za bibliografsku i za terminološku primjenu.

Inicijativu su početkom ove godine zajednički pokrenule Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Hrvatski zavod za norme, Narodna biblioteka Srbije i Institut za standardizaciju Srbije, tražeći da se troslovne oznake hrvatskoga i srpskoga jezika iz norme ISO 639-2 za bibliografsku upotrebu izmijene i usklade s oznakama u ostalim dijelovima norme ISO 639.

Službenim dopisom od 17. lipnja 2008. godine ISO 639-2 Registration Authority potvrđuje prihvaćanje zajedničkog zahtjeva, a odluka se primjenjuje službenom objavom izmjena u tablici za oznake jezika od 28. lipnja 2008. Oznake “scr” i “scc” u postojećim bibliografskim zapisima i dalje su važeće, te ih se neće mijenjati u budućnosti. Za sve nove bibliografske zapise preporuča se upotreba novih oznaka za jezike: hrv za hrvatski jezik i srp za srpski jezik.

Navedena odluka okrunila je dugogodišnje napore za međunarodnim priznanjem upotrebe hrvatskoga jezika, odnosno, nastojanja da se napokon odredi nacionalna oznaka za hrvatski jezik. Ujedno to je pobjeda najviše hrvatske kulturne ustanove, Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, u promicanju hrvatskoga jezika, što je temeljna pretpostavka hrvatskoga kulturnoga i znanstvenoga rada, te identifikacije hrvatskoga jezika i njegove prezentaciji u svjetskim bibliografskim bazama podataka.

Kako bismo mogli zastupati učitelje i nastavnike hrvatskoga jezika, trebamo imati točne podatke o zaduženjima, obvezama i radu učitelja hrvatskoga jezika. Ovu su anketu županijski povjerenici uručili učiteljima i nastavnicima hrvatskoga jezika i poslali na obradu. Ako netko nije popunio anketu, molimo da je preslikate i pošaljete predsjedniku Društva na obradu.

Anketu popunite tako da u kvadratić uz ponuđeni odgovor upišete znak X. Molimo vas da na 9. i 16. pitanje odgovorite što preciznijom procjenom (izračunajte koliko doista radnih sati trebate za ostvarivanje programa izvannastavnih aktivnosti i koliko se stručno usavršavate).

Hvala na suradnji!

1. U kojoj ste školi zaposleni?

☐ osnovnoj školi	☐ gimnaziji
☐ trogodišnjoj strukovnoj školi	☐ četverogodišnjoj strukovnoj školi

2. Jeste li zaposleni...

☐ na određeno	☐ na neodređeno
☐ na puno radno vrijeme	☐ osnovnoj školi

3. Ako radite nepuno radno vrijeme, navedite koliko sati tjedno radite:

4. Radite li prekovremeno? DA NE

5. Vaša stručna sprema? VŠS VSS MR. SC. DR. SC.

6. Napišite ukupni broj sati svojega tjednog zaduženja u neposrednom odgojno-obrazovnom radu

(redovna nastava + dopunska nastava + dodatna nastava + izvannastavne aktivnosti +

7. Imate li neka dodatna zaduženja koja se računaju u neposredni odgojno-obrazovni rad?

☐ voditelj/ica ŽSV _____ sata	☐ izrada satnice _____ sata
☐ sindikat _____ sata	☐ zaštita na radu _____ sata
☐ voditelj smjene _____ sata	☐ vodit. podr. škole _____ sata

8. Koliko različitih programa ostvarujete ove školske godine?

- u osnovnoj školi   5.   6.   7.   8.
 u srednjoj školi   1.   2.   3.   4.

9. Koju izvannastavnu aktivnost vodite? Uz aktivnost navedite kolikim ste brojem sati godišnje

	ZADUŽENJE	PROCJENA UTROŠENOG VREMENA
literarna	_____	_____
novinarska	_____	_____
školski list	_____	_____
radijske emisije	_____	_____
filmska	_____	_____
recitatorska	_____	_____
dramska	_____	_____
recit.-dramska	_____	_____
lutkarska	_____	_____
_____	_____	_____

10. Pripremate li učenike za natjecanje u poznavanju

- DA   NE

11. Radite li ove školske godine sa studentima?

- DA   NE

12. Radite li ove školske godine s

- DA   NE

13. Radite li ove školske godine izbornu

- DA   NE

14. Jeste li učitelj/profesor mentor?

- DA   NE

15. Jeste li učitelj/profesor savjetnik?

- DA   NE

16. Procijenite koliko vremena utrošite na osobno stručno usavršavanje tijekom školske

u školi	☐ 0 sati	☐ 1 - 3 h	☐ 4 - 5 h	☐ više od 5 sati
na sastancima ŽSV-a	☐ 0 sati	☐ 1 - 3 h	☐ 4 - 5 h	☐ više od 5 sati
na državnim skupovima	☐ 0 sati	☐ 1 - 3 h	☐ 4 - 5 h	☐ više od 5 sati
individualno/samostalno	☐ 0 sati	☐ 1 - 3 h	☐ 4 - 5 h	☐ više od 5 sati

Piše Željko Čizmar

TREBA LI NAM NOVA DEKLARACIJA

O općem stanju. U posljednjih nekoliko godina u hrvatskom školstvu su se dogodile neke promjene. Uvedeni su nacionalni ispiti, planirana državna matura, uveden je izum „besplatni udžbenici“ i još neke kozmetičke mjere. Uvođenjem nacionalnih ispita i državne mature dano je obećanje da će se neke stvari mijenjati kada se snimi stanje. Od nacionalnih ispita je prošlo više od tri godine i ništa se nije promijenilo. Problemi koji postoje dugi niz godina dobili su svoj dramatični oblik. Dovoljno je pratiti tisak, elektroničke medije i vrlo lako je uočiti slabo poznavanje hrvatskoga jezika (našeg materinskoga). Svjedoci smo mnoštva „uvezenih“ riječi, pomodnica – naročito iz engleskog jezika. Ovakva situacija nije se pojavila spontano, ničim izazvana – nego je posljedica trajne nebrige za materinski jezik, u prvom redu u našem školskom sustavu. Evo o čemu se radi:

1. Broj sati hrvatskoga jezika u našem školstvu je manji nego kod ijednog drugog europskog naroda. U Austriji se uči 7 sati u osnovnoj školi, Mađari imaju 6 u srednjoj, Finci još više... Nama su dovoljna 4 sata u gimnazijama, 3 u strukovnim školama.
2. Smanjen je broj sati hrvatskoga jezika u osnovnim školama.
3. Učenici strukovnih škola koji se odluče za završni ispit nemaju hrvatski na maturi.
4. Prije uvođenja nacionalnih ispita razmišljalo se da se hrvatski jezik uvede kao izborni predmet.
5. Veliku je borbu vodila Stručna grupa za hrvatski jezik da se školski esej uvede kao dio državne mature.
6. Uvođenje niže razine na državnoj maturi.
7. Učenici opće gimnazije imaju 5 sati stranog jezika, a mogu izabrati još 2 dodatna sata.

Ovi primjeri pokazuju nebrigu i nezainteresiranost. Vjerojatno postoji mišljenje da hrvatski jezik nije potrebno učiti, da svaki čovjek to zna bez učenja. Zgodna je izjava visokog prosvjetnog dužnosnika koji je komentirao nacionalne ispite i rekao (u mojoj slobodnoj interpretaciji) da mu je jasno da učenici ne znaju matematiku i strani jezik, ali se čudi da ne znaju hrvatski. Možda ova izjava dobro oslikava situaciju – iz koje ništa ne treba činiti, današnja situacija je dobra, problem će se sam riješiti jer se radi o materinjem jeziku.

Odnos nastavnoga plana i programa i broja sati. Godinama postoji problem između nastavnog plana, programa i broja sati (u gimnazijama). To je pitanje svih pitanja. Nema sastanka profesora hrvatskog jezika da se to ne spomene. Negdje 1992. bili smo svjedoci novog nastavnog plana. To je onaj glasoviti nastavni plan koji je na popisu imao „tisuću pisaca“. On bi više odgovarao fakultetu nego gimnaziji. Za njegovu provedbu bila bi potrebna europska norma od desetak sati. Današnji nastavni plan i program postoji od 1996. i osmišljen je za pet sati nastave. Ideja se nije ostvarila i stanje se zadržalo do danas. Zbog proširenog programa javljaju se kašnjenja. Gradivo prvog razreda obrađuje se u

Ako se analizira nastavni plan i program, onda je jasno da je pretrpan činjenicama, faktografskim podacima, te više sliči programu koji se obrađuje na fakultetu. Mislim da nam predstoji prilagodba programa i njegovo dovođenje u sklad s modernim pogledima na jezik i književnost, kao i zahtjevima koje postavlja državna matura.

O nacionalnim ispitima i državnoj maturi. Jasno je da nas čeka državna matura. Nije sporno treba li na istim zadacima u isto vrijeme provjeravati cijeli naraštaj. Sporno je što u gimnazije upisujemo učenike sa 60 i „60“ bodova, ali i one koji imaju 48 bodova – možda i manje. Neke škole su opremljene, a neke potpuno neopremljene. Nastavni kadar je stručno i nestručno zastupljen. Što znači usporedba rezultata na razini Hrvatske? Možete staviti najboljeg vozača u „fićeka“ i pustiti ga u trku s „bolidima“. On će zasigurno biti posljednji. Treba li ga zbog toga otpisati? Objektivna ocjena na kraju školovanja traži i objektivnu procjenu znanja prethodnog školovanja.

Državna matura je zamišljena kao objektivna ocjena rezultata na kraju školovanja. Je li ona to? Mislim da ne. Mislim da strukturiranje državne mature sa školskim esejom koji donosi 50% uspjeha nije dobro. Ocjena školskog eseja je subjektivna procjena jednog, dva ili eventualno više ispravljača. Mišljenja sam da bi 30-35% uspjeha bilo puno realnije. Uz školski esej (koji pripada nastavi izražavanja) uz zadatke objektivnog tipa iz jezika (koji nose 15% uspjeha) došli smo do podatka da na jezik i izražavanje otpada 65% uspjeha. Ne postoji profesor hrvatskog koji taj odnos ostvaruje u nastavi. Na državnoj maturi nema usmenog provjeravanja znanja. Tako državna matura mijenja načine poučavanja i odnose između književnosti - jezika i izražavanja. Osobno najviše vremena posvećujem obradi novog gradiva, manje ponavljam, manje pitam. Nema opravdanja da se u ispitnom katalogu nađu naslovi kojih nema u nastavnom planu i programu.

Besplatni udžbenici. Pred godinu dana započeo je izum „besplatni udžbenici“. O socijalnoj komponenti ne bih. No na kraju godine se vidjelo da besplatni udžbenici i nisu besplatni. Pregledavaju se kada su najpotrebniji. Vraćaju se – a gradivo možda i nije obrađeno. Ako ideš na državnu maturu (a gimnazijalci idu svi), onda ga treba kupiti. Besplatne udžbenike mogli bismo adekvatnije nazvati „posuđeni udžbenici uz određene uvjete“. O raspodjeli, pregledu i vraćanju udžbenika nema potrebe govoriti. Sve je jasno.

Što učiniti? Ako u najskorije vrijeme ne dođe do promjena – vrlo brzo će hrvatski jezik biti **prvi strani jezik**. Na to nitko ne reagira. Mi smo zemlja jako izraženog nacionalnog naboja, pa sve to čudi. Zar nacionalni ispiti i pokusna državna matura nisu dali dovoljno elemenata za korjenite promjene. Mislim da je sazrela situacija za **DEKLARACIJU O POLOŽAJU HRVATSKOGA JEZIKA U NAŠEM ŠKOLSTVU**. Mi volimo preslikavati ideje Europe i Amerike. Ugledajmo se na europske tradicije i povećajmo broj sati!

Mišljenja sam da bi to u gimnazijama trebalo biti **minimalno 6 sati tjedno, u četverogodišnjim strukovnim školama minimalno 4 sata hrvatskog jezika**. U našoj prošlosti drugi su nam krojili jezičnu sudbinu, drugi su bili krivci. Danas smo za situaciju krivi sami.

OBAVIJESTI

ČLANARINA u iznosu od 50,00 kn godišnje plaćat će se za godinu 2008. općom uplatnicom, koja je dostavljena svim članovima. Ukoliko uplatnica nije dostavljena, potrebno je uplatiti članarinu prema predlošku na www.dphj.hr.

ISKAZNICE su poslane povjerenicima te će ih oni dostaviti članovima.

U nekim će županijama, zbog većeg broja članova, povjerenici dobiti suradnike u obavljanju administrativnih i organizacijskih poslova u svojim podružnicama.

Uz predočenje iskaznice Društva omogućena je kupovina ulaznica na popust u:

Kazalištu Marina Držića, Dubrovnik

Hrvatskom narodnom kazalištu, Split

Istarskom narodnom kazalištu, Pula

Vjesnik se može preuzeti na www.dphj.hr/Vjesnici/.

POZIV NA SURADNJU. Uredništvo poziva članove Društva da šalju svoje priloge za buduće brojeve *Vjesnika*. Prilozi trebaju biti napisani u Wordu, fontu Times New Roman, 12 s dvostrukim proredom. Samo naslov treba biti napisan masnim slovima. Članci i fotografije se šalju e-poštom.

KAZALO

Zašto deklarativna podrška nije dovoljna	1
Zaključci Vijeća za normu	3
Popis članova Društva	6
Odluke Malog vijeća	10
Rječnik hrvatskih mjesnih govora	11
Tomislav Ladan (1932.—2008.)	12
Branič jezika hrvatskoga	13
Međunarodno priznanje hrvatskoga	15
Anketa o tjednim zaduženjima	16
Treba li nam nova deklaracija	18

Vjesnik, glasilo Društva profesora hrvatskoga jezika, broj 2, studeni 2008.

Naklada: 2000

Adresa: Društvo profesora hrvatskoga jezika, 10000 Zagreb, Strossmayerov trg 4
(Matica hrvatska)

Uredništvo: Marijana Češi, Marina Čubrić, Marija Karácsonyi, Srećko Listeš, Vesna Vujić

Tisak: Profil International d.o.o.